

**TOSHKENT DAVLAT
IQTISODIYOT UNIVERSITETI**

IV GLOBAL VA MILLIY IQTISODIYOT TRENDLARI: “O‘ZBEKISTON – 2030” STRATEGIYASI FORUMI

(MAXSUS SON)

TOSHKENT–2025

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

ISBN: 978-9910-8110-8-1

UO'K: 004.89(575.1)(062)

KBK: 32.813(5O')ya1

T 97

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayeich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

INNOVATSION SIYOSATNI AMALGA OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI – OLIY TA'LIM TRANSFORMATSIYASI, RAQAMLI MODERNIZATSIYA VA BARQAROR RIVOJLANISH OMILLARI.....	13
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich	
O'ZBEKISTON YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHI: ZARURAT, MAQSADI VA AYRIM MUAMMOLARI, YECHIMLAR	16
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna	
FAN, TA'LIM VA ISHLAB CHIQARISHDAGI SO'NGGI TENDENSIYALAR VA INNOVATSIYALAR	25
To'ychiyev Olimjon Alijonovich	
QURILISH TASHKILOTLARIDA KREDITGA LAYOQATLILIKNI BAHOLASHNI RAQAMLASHTIRISH	30
Mavlanov Normo'min Normamatovich	
BUDJET TASHKILOTLARIDA DAVLAT XARIDLARINI SAMARALI TASHKIL ETISHDA ELEKTRON SAVDOLARNING AHAMIYATI.....	37
Turabov Sarvar Abdumalikovich	
O'ZBEKISTONNI MINTAQAVIY TA'LIM VA ILM-FAN HABIGA AYLANTIRISHNING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI	41
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li	
HUDUDIY RIVOJLANISH STRATEGIYALARIGA INNOVATSION KOMPONENTLARNI INTEGRATSIYA QILISH USULLARI	46
Muminov Fazliddin Xusniddin o'g'li	
OROL DENGIZI MEROSI: EKOLOGIK FOJIANI BARQAROR EKOTURIZM IMKONIYATLARIGA AYLANTIRISH	52
Zufarova Nozima	
KORXONALARNING YASHIL MARKETING STRATEGIYASINI ISHLAB CHIQISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	60
Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna	
O'ZBEKISTONDA ISHCHI KUCHI BOZORINING TAKRORIY AMAL QILISHINING NAZARIY JIHATLARI	66
Mamaraximov B.E.	
BANK-MOLIYA TIZIMIDA QIMMATLI QOG'OZLAR VA MOLIYAVIY INSTRUMENTLARDAN FOYDALANISH ORQALI GAROV DIVERSIFIKATSIYASINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	70
Xolbozorov Husniddin Norbek o'g'li	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA TO'QIMACHILIK SANOATIDA MARKETINGNING INNOVATSION KONSEPSIYALARI.....	76
Jumayev Olimjon Sadulloevich, Axmedova Shoxsanam Sindbod qizi	
SAVDO KORXONALARIDA EKOLOGIK MAHSULOTLARNI TARG'IB QILISH VA SOTISHNI RAG'BATLANTIRISH USULLARI	84
Jalalova Dildora Jamolovna	
DIRECTIONS OF FORMING AND PROVIDING A COMPETITIVE EXPORT-ORIENTED ECONOMY IN UZBEKISTAN	87
Asatullaev Khurshid Sunatullaevich, Nasirkhodjaeva Dilafruz Sabitkhanovna, Abdullayeva Madina Kamilovna	
FROM SCIENCE TO BUSINESS: HOW UNIVERSITIES STIMULATE INNOVATION	94
Prof. A. Bobozhonov, Prof. A.M. Shatre, Assoc. Prof. V. Kirilova Vladimirova, prof. R.Kh. Karlibaeva	
PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF GREEN TECHNOLOGIES IN UZBEKISTAN BASED ON ADVANCED INTERNATIONAL EXPERIENCE	100
Otamuratov Sarvar	
SPECIFIC FEATURES OF MIGRATION FROM UZBEKISTAN AND PROSPECTS FOR ORGANIZATIONAL IMPROVEMENT	105
Sabiroya Lola Shavkatovna, Shaislamova Nargiza Kabilovna	

KORXONA BARQAROR AXBOROT TIZIMINI YARATISH QIYINCHILIKLARI.....	112
Abidov Abdujabbar Abduxamidovich	
TIJORAT BANKLARI FAOLIYATIGA FOIZ RISKINING TA'SIRI VA ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.....	119
Isakov.J.Ya	
CREATION OF A MECHANISM FOR THE DEVELOPMENT AND INTRODUCTION OF A MODEL OF COMPLETE TRANSITION TO THE NETZERO ENERGY SYSTEM IN UZBEKISTAN	127
Makhmudova Guljakhon N., Gulomova Nigora Farxadovna	
УСИЛЕНИЕ ВОЗДЕЙСТВИЯ ХОЗЯЙСТВЕННОГО МЕХАНИЗМА НА СТОИМОСТНУЮ ОЦЕНКУ ОСНОВНЫХ ФАКТОРОВ ПРОИЗВОДСТВА.....	133
Алишер Расулев, Сергей Воронин	
РОЛЬ ФИНАНСОВОЙ ГЛОБАЛИЗАЦИИ В РАЗВИТИИ МАЛОГО И СРЕДНЕГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА: ПЕРСПЕКТИВА И ПРИКЛАДНЫЕ РЕШЕНИЯ ДЛЯ ИХ ПЕРЕХОДА К МСФО.....	143
Эргашева Шахло Тургуновна	
DEVELOPMENT PROSPECTS OF AGRICULTURAL ECONOMIC ACTIVITY UNDER DIGITAL TRANSFORMATION	151
Boburjon Vafoev	
ENERGETIKA TIZIMIDAGI KORXONALAR MOLIYAVIY HOLATINING TAHLILI.....	157
Matnazar Yusupovich Raximov	
АСПЕКТЫ УПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЕМ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ТУРИЗМА В РЕСПУБЛИКЕ.....	162
Очилова Хилола Фармоновна	
TA'LIM XIZMATLARI BOZORINI TAKOMILLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLAR.....	167
Abdullayev Suyun Artikovich	
THE INTERCONNECTION BETWEEN DIGITAL LEARNING PLATFORMS AND THE DIGITAL ECONOMY.....	171
Kuchkarov Takhir Safarovich, Kholmonov Shodiyor Karshiboyevich	
BANK-MOLIYA TIZIMI VA XUSUSIY SEKTORNI RIVOJLANTIRISHDA YANGI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA BANK FAOLIYATINI RAQAMLASHTIRISH IMKONIYATLARI	174
Norov Akmal Ruzimamatovich	
РАЗВИТИЕ БАНКОВСКО-ФИНАНСОВОЙ СИСТЕМЫ И ЧАСТНОГО СЕКТОРА В РАМКАХ ПЕРСПЕКТИВ ВСТУПЛЕНИЯ ВО ВСЕМИРНУЮ ТОРГОВУЮ ОРГАНИЗАЦИЮ	180
У.А.Юлдашева	
ЗЕЛЕННЫЕ ПОТРЕБИТЕЛИ - ПУТИ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЕННОГО РОСТА В РАМКАХ УСТОЙЧИВОЙ ЭКОНОМИКИ	185
Дехканова Наргиза Шарифовна	
ЭКОЛОГИЧЕСКИЙ АУДИТ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	192
Ходжаева М.Х.	
TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA AHOLINING MOLIYAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	199
Akbarova Barno Shuxratovna	
SUSTAINABLE ECONOMIC GROWTH THROUGH TOURISM UNDER THE GREEN ECONOMY FRAMEWORK	204
Jumayev Akbar Mahmudovich	
МАКРОИQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA BANK TIZIMINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	210
Erkinxojiyev Ismoiljon Ikromjon o'g'li	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA MINTAQAVIY SANOAT KORXONALARIDA KORPORATIV MADANIYATNI RIVOJLANTIRISH VA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OPTIMALLASHTIRISH.....	216
Matrizayeva Dilaram Yusupbayevna	
UZBEKISTAN AT THE CROSSROADS OF HISTORY AND GREEN INNOVATION: FROM THE GREAT SILK ROAD TO A SUSTAINABLE FUTURE	220
Avalova Gulshod Murodullayevna	

ГЛАВНЫЕ ВЕКТОРЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	226
Абдуллаева М.К.	
ENVIRONMENTAL MANAGEMENT IN THE INDUSTRIAL CLUSTERS SYSTEM IN UZBEKISTAN: MODERN TRENDS AND DEVELOPMENT PROSPECTS.....	233
Kholikova Rukhsora Sanjarovna	
HUDUDDAGI KICHIK BIZNESNING SAMARALI TARKIBIY TUZILMASINI SHAKLLANTIRISHDA MUTASSADI TASHKILOTLARNING O'ZARO UYG'UN HARAKATINI TASHKIL ETISH.....	239
Sharipov Kuvondik Baxtiyorovich	
BUSINESS ANALYTICS IN HISTORICAL PERSPECTIVE: LESSONS FROM THE INDUSTRIAL REVOLUTION TO THE DIGITAL AGE	246
Burxonova Sabo Tulanovna	
"COST ENGINEERING"NING NAZARIY ASOSLARI VA UNI IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISHDAGI O'RNI.....	252
Zaynitdinova Umida Djalalovna	
FEATURES AND WAYS OF FURTHER DEVELOPMENT OF THE DIGITAL ECONOMY.....	256
Kobilov Alisher, Majidova Irodahon	
ПИЩЕВАЯ ИНДУСТРИЯ УЗБЕКИСТАНА: АГРАРНЫЙ ИМПУЛЬС, ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ И ЦЕНОВАЯ КОНЪЮНКТУРА.....	263
Юлдашев Голибжон Тургунович, Элдорбеков Гофурбек Искандарбек угли	
INCOME INEQUALITY AND MACROECONOMIC DETERMINANTS IN UZBEKISTAN: AN EMPIRICAL ANALYSIS	273
Muhammad Eid Balbaa, Marina Sagatovna Abdurashidova	
РЫНОК ТРУДА В УСЛОВИЯХ ФОРМИРОВАНИЯ ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА.....	276
Амирджанова Ситора Суннат кизи	
EKOLOGIK QO'RIQXONALARDA MONITORING JARAYONLARINING IQTISODIY VA TASHKILIY ANAMIYATI.....	282
Homidov Hamdam Hasan o'g'li	
ГАРМОНИЗАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН В СООТВЕТСТВИИ С МСФО	288
Абдужалилова Дилноз Абдусаттаровна	
SUSTAINABLE TOURISM AND BIODIVERSITY PROTECTION: CASE OF UZBEKISTAN WITHIN THE UNESCO WORLD HERITAGE FRAMEWORK.....	294
Yuldasheva Dilnoza Ulugbekovna	
ПРАКТИЧЕСКОЕ ПРИМЕНЕНИЕ НЕЙРОМАРКЕТИНГА НА МАРКЕТПЛЕЙСАХ (WILDBERRIES, UZUM MARKET, ЯНДЕКС МАРКЕТ)	300
Юлдашев Жамшид Абрарович	
ЗЕЛЕНАЯ ЭКОНОМИКА КАК СТИМУЛ РАЗВИТИЯ РЫНКА ТРУДА УЗБЕКИСТАНА.....	309
Шаюсупова Наргиза Тургуновна	
GLOBALLASHUV SHAROITIDA YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANISHI O'ZBEKISTONNING XALQARO SAVDOSIGA VA IQTISODIY XAVFSIZLIGIGA TAHDID SIFATIDA.....	315
Mamatov Mamajan Ahmadjonovich	
SUG'URTA TASHKILOTLARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA INNOVATSION SUG'URTA MAHSULOTLARINI JORIY QILISH MASALALARI	321
Xalikulova Gulzada Tadjimuratovna	
O'ZBEKISTON OZIQ-OVQAT BOZORIDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH ORQALI BARQAROR ISTE'MOLNI RAG'BATLANTIRISH	333
Eshmatov Sanjar Azimqulovich	
ИННОВАЦИОННЫЕ ЗЕЛЁНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В РАЗНЫХ ОТРАСЛЯХ ЭКОНОМИКИ: ГЛОБАЛЬНЫЙ ОПЫТ И НАЦИОНАЛЬНАЯ ПРАКТИКА	337
Назарова Ра'но Рустамовна, Мусаева Гавхар Ахматжон кизи	
YASHIL IQTISODIYOTDA MEHNAT BOZORI: O'ZBEKISTON TAJRIBASI VA ISTIQBOLLARI.....	343
Homidjonov Fozilxon Umarxon o'g'li, Haydarov Kamoliddin Baratovich	

GREEN INVESTMENT: PATHWAYS TOWARD A SUSTAINABLE FUTURE.....	348
Odilova Sitora Sayfitdin kizi	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA O'ZBEKISTON SANOAT KORXONALARIDA MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	351
Kutbitdinova Mohigul Inoyatovna	
QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA YASHIL TEXNOLOGIYALAR VA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING BARQAROR RIVOJLANISHGA TA'SIRI	356
Metyakubov Azamat Djumanazarovich	
ELEKTR SANOAT KORXONALARINING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI.....	361
Tursunxo'jayev Sardor Jamoliddin o'g'li	
УЧЕТ ЗАТРАТ И МЕТОДЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ СЕБЕСТОИМОСТИ ПРОДУКЦИИ В НЕФТЕГАЗОВОЙ ОТРАСЛИ	368
Махкамова Саида Гайратовна	
MILLIY HISOBLAR TIZIMIDA INTELLEKTUAL MULK MAHSULOTLARINI MAKROIQTISODIY DARAJADA HISOBGA OLISHNING METODOLOGIK ASOSI.....	375
Sunnatov Muxtor Ne'matovich	
RENEWABLE ENERGY AND MACROECONOMIC STABILITY IN CENTRAL ASIA: PATHWAYS WITHIN THE GREEN ECONOMY	382
Khabibullo Abdullaev	
JAHON SUG'URTA AMALIYOTI ASOSIDA O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORIDA YANGI RIVOJLANISH YO'NALISHLARI.....	387
Abdimovminova Saodat Taxirjonovna	
INTEGRATING DATA SCIENCE INTO GREEN FINANCING AND ECO-INNOVATIONS: ACHIEVING THE GOALS OF UZBEKISTAN-2030	397
Norboev Odil Abraevich, Kungratov Ilmurod Kuzibay ugli	
O'ZBEKISTONDA SANOAT ISHLAB CHIQRISHINI DIVERSIFIKATSIYALASH AMALIYOTI VA ISTIQBOLLARI	404
Olimov Maqsudjon Komiljon o'g'li	
СОЗДАНИЕ ЗЕЛЕННОГО ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО КОРИДОРА В ЕВРОПУ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ АЗЕРБАЙДЖАНА, КАЗАХСТАНА И УЗБЕКИСТАНА.....	411
Лала Гамидова Адиль, Арзуман Гусейнов Айдын	
MAHALLA TIZIMIDA AHOLINI OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARIGA BO'LGAN ISTE'MOL TALABLARI MODEL.....	419
S. Qulmatova	
AHOLI ICHKI MIGRATSIYASINING MEHNAT BOZORIGA TA'SIRINI STATISTIK O'RGANISH	427
Mirolimov Mirislom Mirshokir o'g'li	
O'ZBEKISTONDA BANK TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH TENDENSIYALARI VA MUAMMOLARI	434
Jumaniyozova Mukaddas Yuldashevna	
ЗЕЛЁНЫЕ ФИНАНСЫ: ГЛОБАЛЬНЫЕ ТРЕНДЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	438
Фаттахова Муниса	
QISHLOQ XO'JALIGI SOHASI FAOLIYATINI DAVLAT TOMONIDAN MUVOFIQLASHTIRISH VA BOSHQARISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	444
Tuxtamishev Shodimurod Qurbonboyevich	
MARKETING TADQIQOTLARI ASOSIDA MEVA-SABZAVOT MAHSULOTLARI EKSPORT SALONIYATINI OSHIRISH	452
Xojiyev Elshod Yoqub o'g'li	
СПОСОБЫ УПРАВЛЕНИЯ НАУЧНЫМИ УЧРЕЖДЕНИЯМИ В ЦЕЛЯХ ПЕРЕХОДА НА РАЗРАБОТКУ ЗЕЛЕННЫХ ИННОВАЦИЙ	459
Юдаков Александр Андреевич	
O'ZBEKISTONNI JAHON SAVDO TASHKILOTIGA A'ZO BO'LISHINING OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHGA TA'SIRI.....	466
Axmedova N.A.	

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KLASTERLAR FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING IQTISODIY MEKANIZMI	471
Sherkulov Shohruh Erkin o'g'li	
DEVELOPMENT SCENARIOS OF UZBEKISTAN'S ACTIVE LABOR FORCE UNTIL 2030 AND THEIR ECONOMIC IMPLICATIONS.....	476
Ganiev Bakhtiyor Zulfikor ugli, Rakhmonov Bekzod Sharibjon ugli	
РАЗВИТИЕ ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКИ КАК ФАКТОР СТИМУЛИРОВАНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ ЖЕНЩИН В УЗБЕКИСТАНЕ	481
Дониерова Фотимабону Алишер кизи	
YASHIL ENERGETIKA VA UNING IQTISODIY TARAQQIYOTDAGI O'RNI	488
Babadjanova Malika Ruzimova	
BENCHMARKING IN THE AUTOMOTIVE INDUSTRY: STRATEGIES FOR SUSTAINABLE COMPETITIVENESS	492
Abdurashidova Nigora	
УЗБЕКИСТАН СТРЕМИТСЯ К УСТОЙЧИВОМУ ЭКОНОМИЧЕСКОМУ РОСТУ, ВНЕДРЯЯ ПРИНЦИПЫ «ЗЕЛЁНОЙ» ЭКОНОМИКИ	498
Сагдуллаева Гулнора Ботыровна	
O'ZBEKISTONDA FAOLIYAT YURITAYOTGAN KOMPANIYALARNING GLOBAL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH YO'NALISHLARI.....	502
Sharipov Ixtiyor Baxtiyorovich	
ZAIF BANDLIKDAN UNUMLI BANDLIK SARI TRANSFORMATSIYA: O'ZINI O'ZI BAND QILISH	507
Qurbonov Samandar Pulatovich	
ВОЗОБНОВЛЯЕМАЯ ЭНЕРГИЯ В ГЛОБАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ: ТЕКУЩИЕ ТЕНДЕНЦИИ И БУДУЩЕЕ РАЗВИТИЕ.....	514
Меҳрибан Самедова Тофик	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING MEHNAT UNUMDORLIGINI OSHIRISHGA TA'SIRI	521
Zafar Alisherovich Mamadiev, Nodira Isametdinovna Xasanxonova	
SAVDO KORXONALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINI XALQARO STANDARTLARGA INTEGRATSIYA QILISH MEKANIZMLARI.....	526
Ablazov Lazizbek Abdiquosimovich	
TIJORAT BANKLARINING TRANSFORMATSIYASI JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISH.....	530
Ziyadullaev Z.	
TO'LOV TIZIMI KONSEPTUAL MODELINING SHAKLLANISH TAMOYILLARI	537
Toshniyozov Sherali Kamoliddinovich	
STAFF PERFORMANCE EVALUATION BASED ON KPI SYSTEM INDICATORS.....	546
Rakhmatullaeva Shakhnoza Khamidovna, Sadriddinova Sevinchkhon	
SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND THE TRANSITION TO A GREEN ECONOMY IN THE CONTEXT OF GLOBAL ECONOMIC TRENDS	555
Svetlana Yurievna Shatokhina	
MILLIY TARBIYA OMILLARI VA MILLIY MADANIY YONDASHUV ASOSIDA TALABALARDA O'QUV TASHABBUSKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY-AMALIY ASOSLARI.....	560
Azimova Nilufar Nuriddinovna	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI TA'MINLASHDA BANK RESURSLARINING ROLI	567
Xodjayeva Jeyrona Ravshonbek qizi	
O'QUV DASTURINI INTEGRATSIYALASH VA YASHIL KO'NIKMALARNI RIVOJLANTIRISH: AKADEMIK VA SANOAT O'RTASIDAGI TAFOVUTNI YOPISH	572
Qo'ziqulova Dilfuzaxon Maxammatisaqovna	
DIGITAL TRANSFORMATION AND DIGITAL PLATFORMS AS A KEY FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF SMALL BUSINESS ENTITIES	580
Rizayeva Nilufar Oblakulovna	

IQTISODIY OLIY TA'LIMDA STRATEGIK INNOVATSIYALAR: YASHIL KO'NIKMALARNI MILLIY VA GLOBAL BARQARORLIK MAQSADLARI BILAN MUVOFIQLASHTIRISH	585
<i>Xasanova Zarina Maxamadaliyeva</i>	
MARKAZIY OSIYODA YASHIL IQTISODIYOT: BARQAROR RIVOJLANISH YO'LIDAGI TO'SIQLAR VA ISTIQBOLLAR.....	594
<i>Aminov Shovkat O'ktam o'g'li</i>	
ПЕСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНЫХ ОБЛИГАЦИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	598
<i>Саидахмедова Аида Мирзаевна</i>	
ПОВЫШЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ И СНИЖЕНИЕ РИСКОВ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ НА ОСНОВЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ БЕЗОПАСНОСТИ ТРАНЗАКЦИЙ В ФИНАНСОВЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМАХ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ СОВРЕМЕННЫХ СИММЕТРИЧНЫХ КРИПТОСИСТЕМ.....	605
<i>Раҳимбердиев Қ.Б.</i>	
ИНТЕГРАЦИЯ ФИНАНСОВЫХ И СТРАХОВЫХ ИНСТРУМЕНТОВ ДЛЯ СТИМУЛИРОВАНИЯ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА	612
<i>Ш.Ф.Кобилжонова</i>	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ КАПИТАЛА ХОЗЯЙСТВУЮЩИХ СУБЪЕКТОВ В КОНТЕКСТЕ РАЗВИТИЯ БАНКОВСКО-ФИНАНСОВОЙ СИСТЕМЫ И ЧАСТНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ	618
<i>Д.А.Юлдашева</i>	
РОЛЬ БАНКОВСКО-ФИНАНСОВОЙ СИСТЕМЫ И СТРАХОВЫХ МЕХАНИЗМОВ В СТИМУЛИРОВАНИИ РАЗВИТИЯ ЧАСТНОГО СЕКТОРА	624
<i>Г.Т.Ахмедова</i>	
SUG'URTA BOZORI FAOLIYATINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TRANSFORMATSIYALASH VA UNING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MASALALARI.....	630
<i>Saidov Farrux Faxriddinovich</i>	
OPPORTUNITIES TO ENSURE SUSTAINABLE ECONOMIC GROWTH IN THE ENERGY SECTOR THROUGH THE TRANSITION TO A GREEN ECONOMY.....	635
<i>Ulashov Aliboy Rashid ugli, Istamova Nasiba Narzillo kizi</i>	
INKLYUZIV OLIY TA'LIMDA MUSTAQIL ISHLASH JARAYONINI TASHKILLASHTIRISH.....	641
<i>Akbarova Kamola Abdujabbor qizi</i>	
YOUTH-DRIVEN PATHWAYS TO GREEN EMPLOYMENT: A THEORETICAL EXAMINATION OF INCLUSIVE ECONOMIC STRATEGIES	646
<i>Suvpulatov Ozodjon Alijon ugli</i>	
KICHIK BIZNES INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY TAJRIBALAR VA UNING O'ZBEKISTON UCHUN AHAMIYATI	651
<i>Botirova Xulkar Olimjonovna</i>	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA BARQAROR RIVOJLANISH KLASTERLARI: NAZARIY ASOSLAR VA AMALIY YONDASHUVLAR.....	655
<i>Sherkulova Nodirabegim Baxordin qizi</i>	
BIOTECHNOLOGICAL SOLUTIONS IN URBAN PLANNING: OPPORTUNITIES AND LIMITATIONS OF "LIQUID TREES"	660
<i>Nosirkulov Asadjon Ahmadjon ugli</i>	
YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA TIKLANADIGAN ENERGIYA MANBALARINING O'RNI.....	663
<i>Fayziyeva Dilso'z Bahodirovna</i>	
KREDIT PORTFELIDA MUAMMOLI KREDITLAR ULUSHINI KAMAYTIRISH YO'LLARI	668
<i>Salixova G.J</i>	
O'ZBEKISTONDA KANDOLAT MAHSULOTLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH.....	672
<i>Boboyorova Maftuna Xaqqul qizi, Boboyorov Islombek Xaqqul o'g'li</i>	
OLIJ TA'LIM TIZIMIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH METODLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	675
<i>Xusniddinov Yorqinjon Muhiddin o'g'li</i>	

MODA SANOATIDA CRM TIZIMLARINI ELEKTRON SAVDO PLATFORMALARI BILAN UYG'UNLASHTIRISHDAGI TO'SIQLAR	679
Xalilova Nafisa Komilovna	
ENHANCING FOREIGN ECONOMIC RELATIONS AS A DRIVING FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY	683
Khaitova Feruza Bahrom kizi	
MARKAZIY OSIYO MAMLAKATLARIDA XORIJIY INVESTITSIYALARNING QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARIGA TA'SIRI	687
Akishova Shaxnoza Davlet qizi	
BUXORO VILOYATIDA HUNARMANDCHILIK FAOLIYATINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI: TAHLIL VA ISTIQBOLLAR.....	693
Ravshanova Gulchexra Ravshanovna	
SANOATNI RIVOJLANTIRISHNING MEKANIZMLARI TURLARI VA OLIMLARNING YONDASHUVLARI	698
Ne'matov Shoxruxbek Ma'murjon o'g'li	
O'ZBEKISTON BANK-MOLIYA TIZIMIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH VA UNING XUSUSIY SEKTOR RIVOJLANISHIGA TA'SIRI.....	703
Norova Nozima Nabiyevna	
O'ZBEKISTON BANK-MOLIYA TIZIMIDA REAL SEKTORNI KREDITLASH MEKANIZMLARINI SAMARALI JORIY ETISH VA XUSUSIY SEKTOR RIVOJIGA TA'SIRI.....	709
Abduxomidov Ikromjon Maxamadin o'g'li	
MOLIYA TIZIMIDA BOJ-TARIF SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH VA XUSUSIY SEKTOR RIVOJLANISHIGA TA'SIRI (OZIQ-OVQAT IMPORTI MISOLIDA).....	715
Rizaev Mirmahmud Xotamjanovich	
YASHIL MARKETING VA ESG INTEGRATSIYASI: STATISTIK TAHLIL VA BARQAROR RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	721
Charos G'ayratova	
ИННОВАЦИОННЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПРОМЫШЛЕННОГО КАПИТАЛА ДЛЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА В УСЛОВИЯХ ФОРМИРОВАНИЯ «ЗЕЛЁНОЙ» ЭКОНОМИКИ.....	727
Г.А.Хайитбаева	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH SHAROITIDA TIJORAT BANKLAR TOMONIDAN TADBIRKORLIK FAOLIYATINI KREDITLASH.....	734
Tajiddinov Jamshiddin Shamsutdinovich	
IQTISODIYOTNING TARKIBIY TRANSFORMATSIYASIGA XORIJIY INVESTITSIYALAR TA'SIRINI BAHOLASH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	738
Shodiboyeva Dilzoda Farhodjon qizi	
MOLIYA TIZIMI BARQARORLIGI VA BUDJET TUSHUMLARINI OSHIRISHDA TASHQI IQTISODIY FAOLIYATNING AHAMIYATI.....	743
Aktamov Akbarjon Aslan o'g'li	
ENSURING SUSTAINABLE ECONOMIC GROWTH IN THE TRANSITION TO A GREEN ECONOMY: AN ECONOMETRIC ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN CARBON EMISSIONS AND ECONOMIC DEVELOPMENT.....	748
Shakhriddinova Sitara Tolibjon kizi	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH JARAYONIDA TIJORAT BANKLARIDA INVESTITSIYA LOYIHALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA ESG TAMOYILLARINING ROLI	760
Ostonaqulova Gulchehraxon Muhammadyoqub qizi	
YASHIL IQTISODIYOT TAMOYILLARI ASOSIDA SANOAT KORXONALARIDA YETKAZIB BERISH STRATEGIYALARINI ISHLAB CHIQISH	769
Yusupov Ulug'bek Mamayusupovich	
YASHIL IQTISODIYOT KONTEKSTIDA MAKROIQTISODIY BARQARORLIKNI MUSTAHKAMLASH: XALQARO TAJRIBA VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI.....	776
Isroilov Islomiddin Kamoliddin o'g'li	

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SPORT TASHKILOTLARINING YANGI BIZNES MODELLARINI ISHLAB CHIQISH	782
G'ulomov Musirmon	
O'ZBEKISTONDA IQTISODIYOTGA XORIJIY INVESTISIYALARNI JALB ETISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI VA ISTIQBOLLARI	786
Sharipova Shahnoza Baxtiyorovna	
O'ZBEKISTONDA INVESTISIYA MUHITIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA INVESTISIYALARNING IQTISODIYOTGA JALB ETILISH HOLATI TAHLILI	795
Karimova Qunduz Atanazarovna	
O'ZBEKISTON TURISTIK XIZMATLAR BOZORIDA BANDLIK TRANSFORMATSIYASINI VA UNI TARTIBGA SOLISH HOLATINI TAHLIL QILISH	804
To'xtayeva Xurshida Farxodovna	
INVESTITSIYA LOYIHALARIGA TA'SIR QILUVCHI INVESTITSIYA RISKLARINI BAHOLASH.....	811
Zohidova Ruksora Komiljon qizi	
ТИПЫ НАЦИОНАЛЬНЫХ ФИНАНСОВЫХ РАЗВЕДОК: ОСНОВНЫЕ РАЗЛИЧИЯ, ФОРМЫ И МЕТОДЫ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	817
Эсанов Шохрух Отабекович	
FACE RECOGNITION PROGRAM IN PYTHON.....	823
Khurramova Maftunakhon Zhurabekovna, Khurramov Azizjon Bakhodir ugli	
FORMATION OF ACCOUNTING POLICY FOR INTANGIBLE ASSETS.....	827
Farxod T. Abdvaxidov, Ramazon A. Abdurakhmanov	
O'ZBEKISTON EKSPORT TARKIBINI YUQORI QO'SHIMCHA QIYMATLI MAHSULOTLARGA O'TKAZISH STRATEGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	834
Raximov Eshmurod Normuradovich	
EKSPORT FAOLIYATIDA ERKIN IQTISODIY ZONALARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	838
Berdivaliyeva Madina Komiljon qizi	
TURIZM KLASTERLARIDA TIBBIY XIZMATLAR INTEGRATSIYASI: XALQARO TAJRIBA VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI	841
Yazdanova Shohista Tuyg'un qizi Farxodova Shohnoza Umidbek qizi	
O'ZBEKISTON HAVO TRANSPORTI TIZIMINING JAHON IQTISODIYOTIDAGI O'RNI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	850
Azimova Moxinur Nozimovna	

QURILISH TASHKILOTLARIDA KREDITGA LAYOQATLILIKNI BAHOLASHNI RAQAMLASHTIRISH

Mavlanov Normo'min Normamatovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
Ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar departamenti rahbari,
iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Annotatsiya: Maqolada qurilish tashkilotlarining kreditga layoqatligini baholashning o'ziga xos jihatlari haqida so'z boradi. Qurilish tashkilotlarining tarmoq xususiyatidan kelib chiqib, ularning kreditga layoqatligini baholashning raqamlashtirish uslubiyoti ishlab chiqilgan va uning afzalliklari ko'rsatib berilgan. Qurilish tashkilotlarining kreditga layoqatligini baholashni raqamlashtirishda skoring modelidan foydalanish imkoniyatlari ochib berilgan. Skoring modelini ishlab chiqishda moliyaviy (likvidlilik ko'rsatkichlari, balans likvidligi, ta'minlanganlik ko'rsatkichlari, samaradorlik ko'rsatkichlari, barqarorlik ko'rsatkichlari va Altman modeli) va nomoliyaviy (umumiy kredit tarixi, kredit ta'minoti, qurilish loyhasining realligi, tovarning raqobatbardoshlik darajasi, biznes obro'si) ko'rsatkichlardan foydalanilgan.

Kalit so'zlar: kreditga layoqatlilik, qurilish obyekti, texnik-iqtisodiy asoslanganligi, kredit riski, kredit riskini pasaytirish, moliyaviy ko'rsatkichlar, nomoliyaviy ko'rsatkichlar, skoring modeli.

Abstract: The article discusses the specific aspects of assessing the creditworthiness of construction organizations. Based on the industry characteristics, a methodology for the digitalization of creditworthiness assessment in construction organizations has been developed, and its advantages have been demonstrated. The use of a scoring model in the digital creditworthiness assessment process has been revealed. The scoring model was built using financial indicators (liquidity ratios, balance liquidity, collateral coverage, efficiency indicators, stability indicators, and the Altman model) and non-financial indicators (overall credit history, credit collateral, feasibility of the construction project, product competitiveness, and business reputation).

Key words: creditworthiness, construction project, techno-economic feasibility, credit risk, credit risk mitigation, financial indicators, non-financial indicators, scoring model.

Аннотация: В статье рассматриваются особенности оценки кредитоспособности строительных организаций. Исходя из отраслевой специфики, разработана методика цифровизации оценки кредитоспособности строительных организаций и показаны её преимущества. В цифровом процессе оценки кредитоспособности строительных организаций раскрыты возможности применения скоринговой модели. При построении скоринговой модели использованы финансовые показатели (показатели ликвидности, баланс ликвидности, обеспеченность, эффективность, устойчивость и модель Альтмана) и нефинансовые показатели (общая кредитная история, кредитное обеспечение, реалистичность строительного проекта, уровень конкурентоспособности товара, деловая репутация).

Ключевые слова: кредитоспособность, строительный объект, технико-экономическое обоснование, кредитный риск, снижение кредитного риска, финансовые показатели, нефинансовые показатели, скоринговая модель.

KIRISH

So'nggi yillarda iqtisodiyotda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi moliyaviy institutlar faoliyatida ham tub o'zgarishlarni yuzaga keltirdi. Xususan, kredit munosabatlari jarayonida qarz oluvchilarning moliyaviy barqarorligi va to'lovga layoqatligini baholashda ilg'or axborot tizimlari va raqamlashtirish yondashuvlaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Qurilish sohasi mamlakat iqtisodiy rivojlanishining strategik yo'nalishlaridan biri bo'lib, bu tarmoqda faoliyat yurituvchi tashkilotlarning kredit resurslariga bo'lgan ehtiyoji yuqori darajada. Shu bois qurilish tashkilotlarining kreditga layoqatligini aniqlash mexanizmlarini takomillashtirish, jarayonni tezkor, shaffof va aniq amalga oshirish uchun raqamlashtirish imkoniyatlaridan keng foydalanish dolzarb masalaga aylanmoqda.

An'anaviy baholash usullari ko'p hollarda subyektiv yondashuvlarga asoslanib, qaror qabul qilishda inson omiliga yuqori darajada bog'liq bo'lgan. Bu esa moliyaviy xavf-xatarlarning ortishiga va resurslardan samarali foydalanilmasligiga olib kelishi mumkin. Raqamli texnologiyalar yordamida ishlab chiqilayotgan skoring tizimlari, katta ma'lumotlar (Big Data) tahlili va sun'iy intellekt algoritmlari esa kreditga layoqatlilikni baholash jarayonini avtomatlashtirish, inson xatosini kamaytirish hamda qarorlarni tezkor va asosli qabul qilish imkonini bermoqda.

Mazkur mavzu dolzarbligi shundaki, qurilish tashkilotlarida kreditga layoqatlilikni baholashni raqamlashtirish nafaqat bank-moliya tizimida risklarni pasaytiradi, balki sohada investitsiya jozibadorligini oshirish, loyiha moliyalashtirish samaradorligini kuchaytirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga ham xizmat qiladi. Shu nuqtayi nazardan, ushbu ilmiy maqolada qurilish tashkilotlari kreditga layoqatligini baholash jarayonini raqamlashtirishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi, mavjud muammolar va ularning yechimlari yuzasidan takliflar ishlab chiqiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Qurilish sohasida kreditga layoqatlilikni baholashni raqamlashtirish bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar ikki asosiy oqimni qamrab oladi. Birinchi yo'nalish an'anaviy moliyaviy ko'rsatkichlar va ekspert baholarini statistik modellar, regressiya usullari va scorecard texnologiyalariga integratsiyalashni o'z ichiga oladi. Ikkinchi yo'nalish esa katta ma'lumotlar va mashina o'rganish usullaridan foydalanib aniqlik, tezlik hamda shaffoflikni oshirishga qaratilgan. Bart Baesens o'z tadqiqotlarida kredit skoringda Big Data va sun'iy intellekt imkoniyatlari qaror qabul qilish jarayonini avtomatlashtirish, inson xatosini kamaytirish va risklarni boshqarishda muhim o'rin tutishini ta'kidlaydi. Bu yondashuv qurilish tashkilotlari misolida ham o'z dolzarbligini ko'rsatmoqda.

Xitoyda olib borilgan tadqiqotlarda B. Xiong qurilish pudratchilarini baholash uchun joriy etilgan Construction Contractor Credit Scoring tizimini o'rganib, skoring ko'rsatkichlarining tender jarayonlarida muvaffaqiyatga erishish hamda keyingi moliyaviy barqarorlikka sezilarli ta'sir ko'rsatishini aniqlagan. Uning tahlillari qurilish sohasiga xos indikatorlarni — loyiha tarixi, texnik imkoniyatlar, sifat kafolati va ichki nazorat tizimlarini — modelga kiritish zarurligini asoslab beradi. Shuningdek, Y. Peng va hamkorlari kredit risklarini erta aniqlash uchun ishlab chiqilgan raqamli ogohlantirish tizimlari qurilish tashkilotlarida to'lovga layoqatlilikni monitoring qilish va xavflarni oldindan prognozlash imkonini berishini ilmiy asoslab bergan.

Metodologik jihatdan turli yondashuvlar sinovdan o'tkazilgan. M. J. Rahman mashina o'rganish algoritmlaridan foydalanib qurilish kompaniyalarining moliyaviy qiyinchiliklarini bashorat qilish imkoniyatlarini ko'rsatgan bo'lsa, N. A. Gad qurilish loyihalarida moliyaviy risklarni modellashtirishga e'tibor qaratib, statistik va iqtisodiy usullarni birlashtirish samarali natija berishini ta'kidlaydi. Fuzzy-genetik modellashtirish asosida olib borilgan tajribalar esa noaniqlik va subyektiv ekspert baholarini inobatga olishda foydali yechim sifatida ko'rsatilmoqda. Shu bilan birga, alternativ ma'lumotlardan foydalanishga oid izlanishlarda mualliflar kredit skoringni yanada takomillashtirish uchun tender tarixi, ta'minotchilar tarmog'i, loyiha natijalari va hatto ijtimoiy hamda ekologik ko'rsatkichlarni ham qo'shish lozimligini qayd etadilar.

Adabiyotlarda keltirilgan amaliy misollar shuni ko'rsatadiki, maxsus qurilish skoring tizimlari tender jarayonlarini shaffoflashtirish, korruptsiya darajasini pasaytirish va moliyaviy oqimlarni barqarorlashtirishga xizmat qiladi. Biroq tadqiqotchilar mavjud cheklavlarni ham tan olganlar. Ular orasida ma'lumotlarning sifati va mavjudligi muammolari, algoritmik tarfakashlik xavfi, regulyatorlik talablarining murakkabligi hamda ma'lumotlarni himoya qilish masalalari alohida o'rin tutadi. Shu bois kelgusida olib boriladigan tadqiqotlarda hududiy xususiyatlarga mos indikatorlar to'plamini ishlab chiqish, muqobil ma'lumotlar bazasini kengaytirish va shaffof skoring arxitekturasini yaratish dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot metodologiyasi qurilish tashkilotlarining kreditga layoqatliligini baholash jarayonida zarur bo'lgan ma'lumotlarni yig'ish va ularni tahlil qilishga asoslanadi. Ma'lumotlar bank hisobotlari, moliyaviy ko'rsatkichlar, tender natijalari va loyihalar haqidagi ochiq manbalardan olinadi. Olingan ma'lumotlar statistik usullar, skoring modellari hamda raqamli tahlil vositalari yordamida qayta ishlanadi va baholanadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Respublikamizda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar tub zamirida qurilish sohasini tubdan isloh qilishga qaratilgan. Jumladan, qurilish xarajatlarini kamaytirish hisobiga qurilishga ketayotgan vaqtni 30 foizga kamaytirish hamda qurilish tannarxini 20 foizga arzonlashtirish[1] vazifasi yuklatilgan. Ushbu vazifalarni amalga oshirish uchun qurilish tashkilotlari yangi zamonaviy texnika va texnologiyalar bilan ta'minlanishi zaruriyati yuzaga keladi. Buning natijasida qurilish tashkilotlarida moliyaviy resurslarga ehtiyoj paydo bo'ladi.

Hozirda qurilish tashkilotlari moliyaviy resurslarga bo'lgan ehtiyojni asosan bank kreditlari hisobiga qondirib kelmoqda. Tijorat banklari tomonidan 2023-yilda jami 276 975,0 mlrd so'm kreditlar ajratilgan bo'lib, shundan 4939,5 mlrd so'm qurilish tashkilotlariga berilgan. Bu ko'rsatkich 2024-yilda jami kredit hajmi 326 386,0 mlrd so'mni tashkil etib, shundan qurilish tashkilotlariga 6745,4 mlrd so'm ajratilgan. Qurilish tashkilotlariga ajratilgan kreditlar hajmi 2024-yil 2023-yilga nisbatan 36,6 foizga oshganligini ko'rishimiz mumkin[2]. Bu esa qurilish tashkilotlari tomonidan bank kreditlariga bo'lgan ehtiyojning oshayotganligini, ushbu sohada kredit risklarini pasaytirish zarurligini taqozo etadi. Tijorat banklarining kredit siyosatidan kelib chiqib, bank kreditlarini jalb qilish ma'lum mezonlarga javob berish zaruriyatini yuzaga keltiradi. Tijorat banklarining mezon talablari asosan kredit riskini minimallashtirishga qaratilgan bo'lib, bunda tarmoq xususiyatiga katta e'tibor qaratiladi.

Qurilish tashkilotlarining kreditga layoqatliligini tahlil qilishda tarmoq xususiyatini hisobga olish kerak, chunki bu tahlil natijalarini to'g'ri baholash va samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilishga yordam beradi.

Xo'jalik yurituvchi subyektlarning mulkchilik shakli va tarmoq xususiyatidan kelib chiqib, kreditga layoqatliligini baholash tijorat banklariga kredit riskini minimallashtirish imkonini beradi. Qurilish tashkilotlarining kreditga layoqatliligini baholashda tarmoq xususiyatini inobatga olish muhim hisoblanadi.

Qurilish tashkilotlarining tarmoq xususiyatlari quyidagilardan iborat:

- buyurtmani bajarishda tushgan mablag'lar bosh pudratchi va subpudratchilar bajargan ishlariga mos ravishda taqsimlanadi;
- qurilish ishlari tugallangunga qadar moliyaviy resursga bo'lgan doimiy ehtiyoj yuzaga kelib, o'z vaqtida qondirilmasa, ish jarayonining to'xtashiga olib keladi;
- sarflangan xarajatlarning qaytimi uzoq vaqt talab qiladi;
- qurilish jarayonida cheklangan resurslardan foydalanilishi narxlarning rejaga nisbatan oshib turishiga sabab bo'ladi.

Qurilish sohasida qarz oluvchilarni kreditlash eng murakkab turlardan biri hisoblanadi, chunki qurilish jarayonini moliyalashtirish modelini yaratishni talab etadi. Shunga qaramay, banklar qurilish sohasini kreditlashda faol ishtirok etmoqda. Bunga sabab, birinchidan, banklarning kredit orqali daromad olishdan manfaatdorligi bo'lsa, ikkinchidan, qurilish tashkilotlarining kreditga keskin ehtiyoji mavjudligidir. Qurilish sohasidagi banklarning kredit faoliyati esa qurilish tashkilotlarining kreditga layoqatliligini baholashning yaxshi yo'lga qo'yilgan metodologiyasi yo'qligi sababli murakkablashmoqda[10]. Bu esa qurilish tashkilotlarining kreditga layoqatliligini baholashning zamonaviy metodlarini ishlab chiqishni taqozo etadi.

Korxonalarining kreditga layoqatliligini baholashda aniq va tezkor baholash imkonini beruvchi modellardan biri — kredit skoring modelidir. Kredit sohasiga qiziqish ortib borishi natijasida kredit skoring muhim komponent sifatida ishlab chiqilgan[11].

Yuqoridagilardan kelib chiqib, qurilish tashkilotlarining kreditga layoqatliligini baholashning quyidagi skoring modelini tavsiya etmoqchimiz. Qurilish tashkilotlarining kreditga layoqatliligini baholash skoring modeli ikkita muhim jihat — moliyaviy va nomoliyaviy ko'rsatkichlar asosida 5 ta sinfga ajratish orqali amalga oshiriladi:

1. Moliyaviy ko'rsatkichlar (likvidlilik ko'rsatkichlari, balans likvidliligi, ta'minlanganlik ko'rsatkichlari, samaradorlik ko'rsatkichlari, barqarorlik ko'rsatkichlari va Altman modeli) asosida baholash;
2. Nomoliyaviy ko'rsatkichlar (umumiy kredit tarixi, kredit ta'minoti, qurilish loyihasining realligi, raqobatbardoshlik darajasi, biznes obro'si) asosida baholash.

Qishloq xo'jalik korxonalarining kreditga layoqatliligiga baho berishda umumiy 200 ball asosida moliyaviy ko'rsatkichlarga 100 ball va nomoliyaviy ko'rsatkichlarga 100 ball ajratiladi (1,2-jadval).

1-jadval. Qurilish tashkilotlarining kreditga layoqatligiga moliyaviy ko'rsatkichlar asosida baholash¹

Ko'rsatkichlar nomi	Ball taqsimoti	Kreditga layoqatligi bo'yicha sinflarga ajratish									
		1-sinf		2-sinf		3-sinf		4-sinf		5-sinf	
		Me'yori	ball	Me'yori	ball	Me'yori	ball	Me'yori	ball	Me'yori	ball
1. Korxonalar likvidlik ko'rsatkichlari:	15		15		12		9		6		0
Joriy likvidlik ko'effitsiyenti	5	2<	5	2>Jlk>1,5	4	1,5>Jlk>1	3	1>Jlk>0,5	2	Jlk<0,5	0
Tez likvidlik ko'effitsiyenti	5	1,25<	5	1,25>Tlk>1	4	1>Tlk>0,75	3	0,75>Tlk>0,5	2	Tlk<0,5	0
Muntolq likvidlik ko'effitsiyenti	5	0,75<	5	0,75>Mlk>0,5	4	0,5>Mlk>0,25	3	0,25>Mlk>0,1	2	Mlk<0,1	0
2. Balans likvidligi tahlili	20	A1>P1 A2>P2 A3>P3 A4>P4 A5<P5	20	A1>P1 A2>P2 A3>P3 A4>P4 A5<P5 bitta shart bajarilmasa	15	A1>P1 A2>P2 A3>P3 A4>P4 A5<P5 ikkita shart bajarilmasa	10	A1>P1 A2>P2 A3>P3 A4>P4 A5<P5 uchta shart bajarilmasa	5	A1>P1 A2>P2 A3>P3 A4>P4 A5<P5 umumian shart bajarilmasa	0
3. Mablag'lar bilan ta'minlanganlik ko'rsatkichlari:	15		15		12		9		6		0
O'z avlanma mablag'lari bilan ta'minlanganlik ko'effitsiyenti	5	O'ztk >0,5	5	0,5> O'ztk >0,2	4	0,2> O'ztk >0,1	3	0,1> O'ztk >0,05	2	O'ztk <0,05	0
TMZ bilan ta'minlanganlik ko'effitsiyenti	5	TMZtk >0,8	5	0,8> TMZtk >0,6	4	0,6> TMZtk >0,5	3	0,5> TMZtk >0,1	2	TMZtk <0,1	0
Kreditlarning ta'minlanganlik ko'effitsiyenti	5	Ktk >5	5	5> Ktk >4	4	4> Ktk >2	3	2> Ktk >1	2	Ktk <1	0
4. Korxonalar faoliyati samaradorlik ko'rsatkichlari tahlili:	15		15		12		9		6		0
Joriy aktivlar rentabellik ko'rsatkichi	5	Jar >40%	5	40%>Jar>30%	4	30%>Jar>20%	3	20%>Jar>ID	2	Jar<ID (inflasiya darajasi)	0
Xususiy kapital rentabellik ko'rsatkichlari	5	Xkr >40%	5	40%>Xkr>30%	4	30%>Xkr>20%	3	20%>Xkr>ID	2	Xkr<ID (inflasiya darajasi)	0
Sotish rentabellik ko'rsatkichi	5	Str >40%	5	40%>Str>30%	4	30%>Str>20%	3	20%>Str>10%	2	Str<ID (inflasiya darajasi)	0
5. Moliyaviy barqarorlik ko'rsatkichlari tahlili:	15		15		12		9		6		0
Mustaqillik ko'effitsiyenti	5	Mk >0,6	5	0,6>Mk>0,5	4	0,5>Mk>0,4	3	0,4>Mk>0,3	2	Mk <0,3	0
Qarz va o'z mablag'lari o'rtasidagi nisbat ko'effitsiyenti	5	0,2>QO'ztk>0	5	0,4>QO'ztk>0,2	4	0,5>QO'ztk>0,4	3	1>QO'ztk>0,5	2	QO'ztk >1	0
Xususiy kapital xarakatchanlik ko'effitsiyenti	5	Xxk >0,5	5	0,5>Xxk>0,4	4	0,4>Xxk>0,3	3	0,3>Xxk>0,2	2	Xxk <0,2	0
6. Altman modeli bo'yicha kreditga layoqatlikni baholash	20	Alm > 2,99	20	2,99>Alm>2,8	15	2,8>Alm>2,7	10	2,7>Alm>1,8	5	Alm <1,8	0
Umumiy ball	100		100		78		56		34		0

1 Tadqiqotlar asosida muallif tomonidan tayyorlangan.

2-jadval. Qurilish tashkilotlarining kreditga layoqatligiga nomoliyaviy ko'rsatkichlar asosida baholash²

Ko'rsatkichlar		Ball
Korxonaning umumiy kredit tarixi:		20
3 yildan ortiq muddatda banklar, jumladan mijoz bankdan olingan kreditlarni o'z vaqtida va to'liq to'langan.	1 sinf	20
3 yilgacha muddatda banklar, jumladan mijoz bankdan olingan kreditlarni o'z vaqtida va to'liq to'langan.	2 sinf	15
Oxirgi uch yilda banklar, jumladan mijoz bankdan kredit summasini (asosiy va foiz) belgilangan muddatlardan kechikib yoki qisman to'langan. Biroq kredit va uning foizlari to'liq qaytarilgan (bir oygacha muddat ichida).	3 sinf	12
Oxirgi uch yilda banklar, jumladan mijoz bankdan olingan kredit summasi(asosiy va foiz) belgilangan muddatlardan kechikib yoki qisman to'langan. Biroq kredit va uning foizlari to'liq qaytarilgan (bir oydan ortiq muddatda).	4 sinf	9
Banklar, jumladan mijoz bankdan olingan kredit summasini (asosiy va foiz) to'liq to'lanmaganda.	5 sinf	0
Kredit ta'minoti:		50
Ta'minot zamonaviy, yuqori likvidli, yetarli, egalik huquqi korxonaga tegishli. Kafilning moliyaviy ahvoli mutloq barqaror. Sug'urta polisi kreditni to'liq qamragan va to'liq davrga olingan.	1 sinf	50
Ta'minot yangi, likvidli, yetarli, egalik huquqi korxonaga tegishli. Kafilning moliyaviy ahvoli barqaror. Sug'urta polisi kreditni 50%ini qamragan va davrning 50% olingan.	2 sinf	30
Ta'minot 50%dan ko'p eskirgan, likvidli, yetarli emas, egalik huquqi korxonaga tegishli. Kafilning moliyaviy ahvoli barqaror. Sug'urta polisi kreditni 25% dan 50%gacha qamragan va davrning 25%dan 50%gacha olingan.	3 sinf	20
Ta'minot eski, nolikvid, yetarli emas, egalik huquqi boshqa korxonaga tegishli. Kafilning moliyaviy ahvoli nobarqaror. Sug'urta polisi kreditni 25% dan kam qismini qamragan va davrning 25%dan kam qismi olingan.	4 sinf	10
Ta'minot yaroqsiz holatga kelgan, nolikvid, yetarli emas, egalik huquqi boshqa korxonaga tegishli. Kafilning moliyaviy ahvoli bankrot oldi holatida. Sug'urta polisi kreditni 25% dan kam qismini qamragan va davrning 25%dan kam qismi olingan.	5 sinf	0
Qurilish loyihasining realligi:		20
Bankning kredit siyosati talablariga mos keladi va asoslangan axborot manbalariga ega. Loyihani amalga oshirish imkoniyati mavjud: korxonaning ijobiy moliyaviy natijasi hamda pul oqimi hajmi olinadigan kredit summasi(asosiy va foiz) to'lashga yetarli. Loyihaning biznes-rejasi iqtisodiy va amaliy jihatdan asoslangan. Korxonada kompetent xodimlar yetarli. Loyiha ekologik qo'lay sharoit.	1 sinf	20
Bankning kredit siyosati talablariga mos keladi va asoslangan axborot manbalariga ega. Loyihani amalga oshirish imkoniyati mavjud: korxonaning ijobiy moliyaviy natijasi hamda pul oqimi hajmi olinadigan kredit summasi(asosiy va foiz) to'lashga yetarli. Loyihaning biznes-rejasi iqtisodiy va amaliy jihatdan asoslangan. Korxonada kompetent xodimlar soni yetarli emas. Loyiha ekologik qo'lay sharoit.	2 sinf	15
Bankning kredit siyosati talablariga mos keladi va yetarli axborot manbalariga ega. Loyihani amalga oshirishda jiddiy tavakkalchilik mavjud. Korxonaning ijobiy moliyaviy natijasi hamda pul oqimi hajmi olinadigan kredit summasi(asosiy va foiz) to'lashga yetarli. Korxonada kompetent xodimlar soni yetarli emas. Ekologik sharoit normal holatda.	3 sinf	12
Bankning kredit siyosati talablariga to'liq mos kelmaydi va yetarli axborot manbalariga ega emas. Loyihani amalga oshirishda jiddiy tavakkalchilik mavjud. Korxonaning ijobiy moliyaviy natijasi hamda pul oqimi hajmi olinadigan kredit summasi(asosiy va foiz) to'lashga yetarli bo'lishi tavakkalchilikka bog'liq. Korxonada kompetent xodimlar soni yetarli emas. Loyiha ekologik qo'lay sharoit emas.	4 sinf	9
Bankning kredit siyosati talablariga mos kelmaydi va yetarli axborot manbalariga ega emas. Loyihani amalga oshirishda yuqori tavakkalchilik mavjud. Korxonaning salbiy moliyaviy natijasi hamda pul oqimi hajmi olinadigan kredit summasi(asosiy va foiz) to'lashga yetarli emas. Korxonada kompetent xodimlar soni yetarli emas. Loyiha ekologik qo'lay sharoit emas.	5 sinf	0
Tovarlarning raqobatbardoshlik darajasi		5
Bino shahar markazida joylashgan, sifati yuqori, qo'lay sharoit yaratilgan, zamonaviy dizaynga ega, sotish servisi yaxshi yo'lga qo'yilgan, talab yuqori.	1 sinf	5
Bino shahar markazida joylashgan, sifati yuqori, sotish servisi yaxshi yo'lga qo'yilgan, zamonaviy dizaynga ega, talab mavjud.	2 sinf	4

2 Tadqiqotlar asosida muallif tomonidan tayyorlangan.

Bino shahar tashqarisida joylashgan, sifati o'rtacha, o'rtacha dizaynga ega, sotish servisi yo'lga qo'yilgan.	3 sinf	3
Bino shahar tashqarisida joylashgan, sifati past, eski dizaynda qurilgan, sotish servisi talab darajasida emas.	4 sinf	2
Bino aholi kam hududda joylashgan, sifati past, eski dizaynda qurilgan, sotish servisi mavjud emas, talab o'ta kam.	5 sinf	0
Biznes obro'si		5
Qurilish tashkilotining soha va tarmoqdagi o'rni yuqori, bozordagi obro'si yuqori, brend taniqli	1 sinf	5
Qurilish tashkilotining soha va tarmoqdagi o'rni o'rtacha, bozorda o'z obro'siga ega, brendi xaridorlarga tanish	2 sinf	4
Qurilish tashkilotining soha va tarmoqdagi o'rni sezilarli ahamiyatga ega emas, brendi xaridorlarga tanish emas.	3 sinf	3
Qurilish tashkilotining soha va tarmoqdagi o'rni ahamiyatga ega emas, brendi xaridorlarga tanish emas.	4 sinf	2
Qurilish tashkilotining soha va tarmoqdagi o'rni ahamiyatga ega emas, bozorda o'z obro'siga ega emas, brendi mavjud emas.	5 sinf	0
Umumiy ball		100

Qurilish tashkilotlarining kreditga layoqatliligini baholashning skoring modeli bo'yicha to'plangan jami ball 0 dan 200 gacha bo'lgan oraliqda 5 ta sinfga ajratilib o'rganiladi. 3-jadvalda sinflar bo'yicha to'liq tafsilot keltirilgan (3-jadval).

3-jadval. Sinflar bo'yicha kredit ajratish tartibi³

Sinf	Qisqacha izoh	Jami (ball)
1-sinf	Bu toifadagi qurilish tashkilotlari kredit to'lay olish qobiliyati yuqori. Ushbu korxonalariga kredit umumiy tartibda imtiyozli asosda berish mumkin.	146-200
2-sinf	Bu toifadagi qurilish tashkilotlari kredit to'lay olish qobiliyati ega. Ushbu korxonalariga belgilangan tartibda kredit ajratish mumkin.	106-145
3-sinf	Bu toifadagi qurilish tashkilotlari kredit to'lay olish qobiliyati ega emas. Ushbu korxonalariga ayrim holatlarda kredit ajratish mumkin.	66-105
4-sinf	Qurilish tashkilotlarining moliyaviy holati barqaror emas. Bu toifadagi qurilish tashkilotlarda kredit riski juda yuqori hisoblanadi.	65 gacha
5-sinf	Ushbu toifadagi qurilish tashkilotlariga kredit berilmaydi.	0

Qurilish tashkilotlarining kreditga layoqatliligini baholashning skoring modelining afzal jihatlari:

Ushbu model qurilish tashkilotlarining kreditga layoqatliligini aniq, to'liq va keng qamrovli baholash imkoniyatiga ega.

Boshqa baholash metodlaridan farqli jihati — tarmoq xususiyatining hisobga olinganidir.

Amaldagi baholashdan farqli ravishda kreditga layoqatlilik holati 5 ta sinf asosida amalga oshiriladi. Bu banklar tomonidan qurilish tashkilotlarini kreditga layoqatlilik holati bo'yicha tanlash imkoniyatini oshiradi.

Kreditga layoqatlilikni baholash mezonlarini (kriteriyalarini) hisoblash usullari takomillashtirilib, aniqlik darajasi oshirildi.

Model xalqaro tajribalar inobatga olingan holda ishlab chiqildi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, respublikamiz banklari amaliyotida qurilish tashkilotlarining kreditga layoqatliligini baholashda tarmoq xususiyatidan kelib chiqib baholovchi metodika mavjud emas. Bu esa ushbu sohaga tijorat banklari tomonidan katta risk ta'sirida kredit ajratilishiga olib kelmoqda. Natijada qurilish tashkilotlariga ajratilgan kreditlarda muammoli kredit hajmi ortmoqda.

Hozirda tijorat banklari tomonidan qurilish tashkilotlariga kredit ajratishda umumiy metodika asosida koeffitsiyentlar usulidan foydalanilib, faqat uchta koeffitsiyent orqali moliyaviy jihatlar baholanmoqda. Bu esa korxonaning kreditga layoqatliligini keng qamrovli va to'liq baholash imkonini bermaydi. Qolaversa, ushbu koeffitsiyentlarni hisoblashdagi kamchiliklar usulning noaniqlik darajasi yuqoriligini ko'rsatadi.

³ Tadqiqotlar asosida muallif tomonidan tayyorlangan.

Mazkur usulning yana bir kamchiligi shundaki, baholash tugallangan davr ma’lumotlari asosida olib boriladi va kredit kelgusi davrga ajratiladi. Holbuki, kelgusi faoliyatni oldindan bashoratlash muhim vazifalardan biridir.

Banklar tomonidan yetarlicha e’tibor qaratilmayotgan, biroq alohida ahamiyatga ega bo’lgan jihatlardan yana biri — nomoliyaviy ko’rsatkichlardir. Nomoliyaviy ko’rsatkichlar korxonalarining kelgusi faoliyati barqaror rivojlanishining muhim omillaridan biridir.

Yuqoridagi mavjud kamchiliklarni inobatga olib, xorij tajribasini mujassamlashtirish hamda qurilish tashkilotlarining tarmoq xususiyatlarini hisobga olish asosida kreditga layoqatlilikni baholashning skoring modeli ishlab chiqildi. Ushbu model qurilish tashkilotlarining moliyaviy va nomoliyaviy ko’rsatkichlari asosida kreditga layoqatlilikini kompleks baholash orqali kredit riskini minimallashtirish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati:

1. Mirziyoev Sh. Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi asosida demokratik islohotlar yo‘lini qat’iy davom ettiramiz. Yangi saylangan O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning lavozimga kirishish tantanali marosimiga bag‘ishlangan Oliy Majlis palatalari qo’shma majlisidagi nutqi. <https://yuz.uz/news/yangi-ozbekiston-taraqqiyot-strategiyasi-asosida-demokratik-islohotlar-yolini-qat'iy-davom-ettiramiz>
2. Tijorat banklari kredit qo’yilmalarining tarmoqlar bo‘yicha ulushi - O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki (cbu.uz)
3. Jambekova R.L. Metodika sistemnoy ekonomicheskoy diagnostiki predpriyatiya. / Dis.... dr. ekon. Nauk., 2012. – 354 s.
4. Yendovskiy D. A., Baxtin K. V., Kovtun D. V. (2016) Analiz kreditosposobnosti organizatsii i gruppi kompaniy: uchebnoe posobie. - M.: KNORUS, - 376 s.
5. Yendovskiy D.A., Bocharova I.V. (2005) Analiz i otsenka kreditosposobnosti zaemshika. Uchebno-prakticheskoe posobie. M. : KNORUS. - 272 s.
6. Liferenko G.N. (2005) Finansoviy analiz predriyatiya: Ucheb.posobie.-M.: Ekzamen, s. 160
7. Naumchenkova Yu. V. (2016) Otsenka kreditosposobnosti zaemshika. Teoriya i praktika sovremennoy nauki. № 5. s.5
8. Raximov M.Yu. (2015) Iqtisodiyot subyektlari moliyaviy holatining tahlili.O‘quv qo‘llanma.-T.: “Iqtisod-Moliya”, 392 b.
9. Mamatov B.Sh., Qulliev I.Ya., Pulatova M.B. (2016) O‘zbekiston Respublikasi tijorat banklarida mijozlarning kreditga layoqatlilikini baholash amaliyotini takomillashtirish. Monografiya.-T.: Extremum-press, 112 b.
10. Полховская Т.Ю., Чудновская Н.С. (2012) Особенности оценки и мониторинга кредитоспособности заемщиков строительного сектора(по материалам Юго-Западного банка Сбербанка России). Научный журнал «Инженерный вестник Дона»(сетевое издание), 3, 2012.
11. Alireza Hooman, Govindan Marthandan, Wan Fadzilah Wan Yusoff, Mohana Omid and Sasan Karamizadeh. Statistical and data mining methods in credit scoring. // The Journal of Developing Areas. Vol. 50, No. 5, Special Issue on the Kuala Lumpur Conference, November 23-24, 2015 (2016), pp. 371-381 (11 pages).

**TOSHKENT DAVLAT
IQTISODIYOT UNIVERSITETI**

IV GLOBAL VA MILLIY IQTISODIYOT TRENDLARI: “O‘ZBEKISTON – 2030” STRATEGIYASI FORUMI

YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT

Ilmiy elektron jurnal

(MAXSUS SON)

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o‘g‘li

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF ECONOMICS
AND MATHEMATICS

23-24

OCTOBER
2030

23-24
OCTOBER
2025

1st CONFERENCE:
DIRECTIONS FOR ENSURING
SUSTAINABLE ECONOMIC
GROWTH IN THE CONTEXT OF
TRANSITION TO A GREEN ECONOMY

3RD CONFERENCE:
MACHINE LEARNING AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE:
A NEW APPROACH TO ECONOMETRIC ANALYSIS

CONFERENCE "GLOBAL
AND NATIONAL ECONOMIC
TRENDS"

UZBEKISTAN
STRATEGY
23-24 OCTOBER

- ARTIFICIAL INTELLIGENCE
AND DIGITAL TECHNOLOGIES
- ECONOMETRICS AND
BUSINESS ANALYTICS
- DATA SCIENCE (DATABASES)
- DIGITAL GOVERNMENT
- DIGITAL TRANSFORMATION
- ECONOMIC STATISTICS
- QUANTITATIVE MEASUREMENT
OF THE ECONOMY

2nd CONFERENCE:
BANKING AND
FINANCIAL SYSTEM AND
DIRECTIONS FOR DEVELOPING
THE PRIVATE SECTOR

23-24 2025
OCTOBER

- Makroiqtisodiy barqarorlik
- Yashil iqtisodiyotda
mehnat bozori
- Jahon iqtisodiyoti va xalqaro
iqtisodiy munosabatlar
- Yashil investitsiya va kreditlash
- Yashil texnologiyalar
- Eko turizm
- Yashil innovatsiyalar

СТРАТЕГИЯ
«УЗБЕКИСТАН –2030»

23-24 2025
OCTOBER

- Makroiqtisodiy barqarorlik
- Yashil iqtisodiyotda
mehnat bozori
- Jahon iqtisodiyoti va xalqaro
iqtisodiy munosabatlar
- Yashil investitsiya va kreditlash
- Yashil texnologiyalar
- Eko turizm
- Yashil innovatsiyalar

strategy2025.tsue.uz

YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH
SHAROITIDA BARQAROR IQTISODIY
O'SISHNI TA'MINLASH YO'NALISHLARI

2030

<https://strategy2025.tsue.uz/>

TASHKENT STATE UNIVERSITY OF ECONOMICS
ФОРУМ UZBEKISTAN
STRATEGY

ISSN: 2992-8982

Elektron pochta: sq1141983@gmail.com

Telefon: +998 93 124 57 11

Sayt: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Telegram: https://t.me/taraqqiyot_va_talim_uz

ISBN 978-9910-8110-8-1

9 789910 811081

CONFERENCE "GLOBAL
AND NATIONAL ECONOMIC
TRENDS"

1st CONFERENCE:
DIRECTIONS FOR ENSURING
SUSTAINABLE ECONOMIC
GROWTH IN THE CONTEXT OF
TRANSITION TO A GREEN ECONOMY

2030
UZBEKISTAN
STRATEGY

BANK-MOLIYA TIZIMI
VA XUSUSIY SEKTORNI
RIVOJLANTIRISH
YO'NALISHLARI